

Bent u de docent palliatieve zorg die we zoeken?

Docentenprofiel Palliatieve Zorg versie 2.0 | **Maart 2023**

Versie 1.0 door O²PZ, is mede mogelijk gemaakt door ZonMw

Versie 2.0 door Programma "Scholing Palliatieve Zorg", wordt mede mogelijk gemaakt door KWF

Inleiding

Voor u ligt het vernieuwde Docentenprofiel Palliatieve Zorg 2.0. Met deze herziene versie wordt het in 2021 uitgebrachte Docentenprofiel Palliatieve Zorg 1.0 (O²PZ, 2021) vervangen. Dit Docentenprofiel beschrijft de gewenste competenties voor docenten die onderwijs palliatieve zorg geven in het mbo, hbo, wo(+) en bij- en nascholingen. De basiscompetenties van de docent vormen de competenties behaald in diens onderwijskwalificaties. In het algemeen zijn deze vastgesteld door de (onderwijs)instelling van de respectievelijke deskundige zelf. Dit profiel beschrijft daarom niet deze basiscompetenties.

De juiste docent

Goed onderwijs valt of staat met de juiste en deskundige docent. Die docent voldoet aan dit profiel en beschikt dus over de benodigde competenties. De ideale docent palliatieve zorg lijkt zelfs mogelijk op een schaap met vijf poten, want de kwaliteitseisen zijn veelomvattend. Daarom is het goed te weten dat u als docent omringd wordt door deskundigen uit de zorg en onderwijssector. Voor verschillende onderwerpen is het aan te bevelen om een didactisch deskundige samen met een inhoudsdeskundig docent het beoogde onderwijs vorm te laten geven.

Netwerk

In Nederland is het uitgangspunt dat palliatieve zorg geleverd wordt door generalistische zorgverleners. Waar nodig, kunnen de gespecialiseerde zorgverleners in de palliatieve zorg ingeschakeld worden. Deze groep biedt ondersteuning en advies. Om goed inzichtelijk te hebben wie welke expertise, rol en verantwoordelijkheid heeft, dient er in regionale netwerken te worden samengewerkt en een duidelijke sociale kaart beschikbaar te zijn. Voor een zo goed mogelijke team effort zoeken deze deskundigen elkaar actief op. Ook u als docent kan onderdeel zijn van dit team van deskundigen. U bent van harte welkom als docent om een belangrijke bijdrage te leveren aan het onderwijs in palliatieve zorg.

Interprofessioneel team

Een goed geschoolde en deskundige zorgverlener is voor een patiënt in een palliatief traject en diens naaste(n)¹ cruciaal. Steeds vaker is de palliatieve zorgvrager ouder, heeft deze te maken met meer multimorbiditeit en vereist deze meer multidimensionele aandacht conform het Kwaliteitskader Palliatieve Zorg (2017). Deze patiënt heeft vaak baat bij zorgprofessionals die buiten hun eigen vakgebied kunnen kijken en overleggen met collega's uit andere vakgebieden. Dit team werkt idealiter volgens de meest recente richtlijnen en standaarden. Door ook samen van en met elkaar te leren, willen we in het onderwijs over palliatieve zorg niet de ziekte, maar de mens centraal stellen. U als docent levert daar een essentiële bijdrage aan.

¹ Daar waar u in dit stuk patiënt leest, worden ook diens naaste(n) bedoeld en waar hij staat kan ook elk ander persoon gelezen worden.

Achtergrond

Het Docentenprofiel Palliatieve Zorg 1.0 (O²PZ, 2021) is mogelijk gemaakt door ZonMw. Het is in een kort tijdsbestek ontwikkeld als een practice based document en voorzagt hiermee in een behoefte. Dit profiel is destijds gedragen door de kwaliteitswerkgroep van O²PZ (zie bijlage 1).

In 2022 startte het programma Scholing Palliatieve Zorg van KWF Kankerbestrijding, dat een aantal projecten omvat. Het doel van dit programma is enerzijds het verder professionaliseren van docenten palliatieve zorg en anderzijds het ontwikkelen van een landelijke uniforme scholing palliatieve zorg. Doorontwikkeling van het Docentenprofiel Palliatieve Zorg heeft geleid tot het profiel dat nu voor u ligt. Dat was in eerste instantie bedoeld voor de benodigde docenten in het KWF-programma, maar kan nu ook door andere docenten binnen en buiten de oncologische palliatieve zorg gebruikt gaan worden.

Soorten docentenprofielen

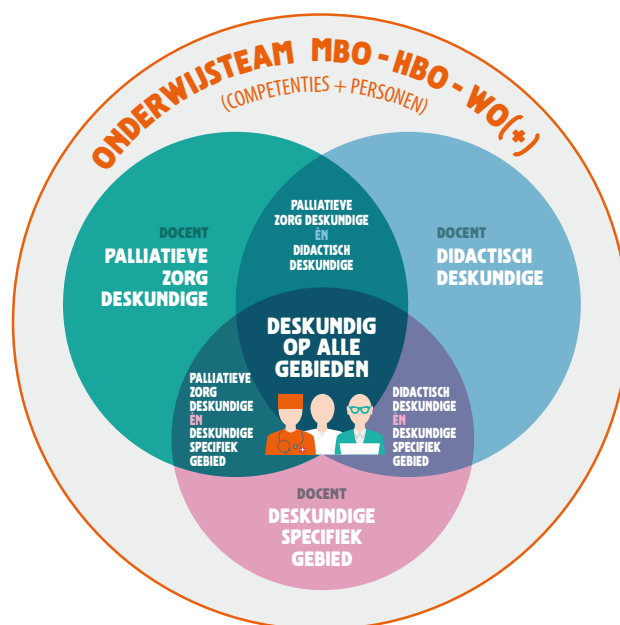
Voor het scholen van professionals in palliatieve zorg maken het initieel onderwijs en het onderwijs in bij- en nascholing bij voorkeur gebruik van docenten met ervaring in palliatieve zorg vanuit hun eigen professie. Toch is de ene docent de andere niet. Bovendien vraagt elk onderwerp een toegewijde docent met specifieke deskundigheid. Daarom dient de vraag beantwoord te worden welke docent het meest geschikt is voor het geven van welk onderwijs?

Voor het onderwijs in de palliatieve zorg zijn er drie soorten profielen voor docenten nodig, waarbij de scholing van deze docenten afhangt van hun werkerrein.

Te onderscheiden zijn (zie ook figuur 1):

- de docent deskundig in didactische vaardigheden
- de docent deskundig² op het vlak van de inhoud van de palliatieve zorg
- de docent deskundig op een specifiek deel gebied van de palliatieve zorg

De twee laatsten moeten uiteraard ook kennis opdoen op het vlak van de basale didactiek. Voor alle drie de rollen geldt dat de docent de inhoud van het Kwaliteitskader Palliatieve Zorg (2017)³ onderschrijft. Dit houdt in dat de docent in staat is de desbetreffende domeinen uit dit Kwaliteitskader te integreren in het onderwijs palliatieve zorg. En voor alle drie de rollen geldt dat er een actieve aanstelling en betrokkenheid is in het desbetreffende werkveld van zorg en onderwijs.

Figuur 1

Het profiel van de docent didactisch deskundige kenmerkt zich primair door didactische competenties. Deze deskundige kan onder andere leerarrangementen ontwerpen die passen bij de leerdoelen van het beroepsprofiel. Het gaat hier om docenten die verbonden zijn aan een opleidingsinstituut. Deze competenties worden in het volgende hoofdstuk uitgewerkt.

Het profiel van de docent palliatieve zorg deskundige kenmerkt zich primair door een duidelijke expertise op het gebied van de palliatieve zorg. Deze expertise kan zijn ontstaan door een gespecialiseerde opleiding en/of praktijkervaring. Het gaat hier om alle zorg-professionals uit eerste, tweede lijn en derde lijn, die naast actieve praktijkervaring ook een specifieke vervolgopleiding in de palliatieve zorg hebben gevolgd.

Het profiel van de docent deskundige specifiek gebied kenmerkt zich door een deskundigheid op een specifiek deelgebied binnen de palliatieve zorg. Het gaat hierbij dus om professionals die zeer deskundig zijn op dit deelgebied. Voorbeelden hiervan zijn een voedingsdeskundige of een medisch ethicus of een geestelijk verzorger of een verslavingsarts.

² In de tekst wordt nadrukkelijk van een deskundige gesproken en niet van een specialist of expert. Dit vanwege het lopende onderzoek Voorbij de generalist, profielen van specialistische expertise palliatieve zorg, Van Zuilekom et al.

³ <https://palliaweb.nl/richtlijnen-palliatieve-zorg/richtlijn/kwaliteitskader-palliatieve-zorg-nederland>

Belangrijke competenties

Nu helder is welke profielen er zijn is het ook belangrijk om te weten of u als docent over de juiste competenties beschikt en welke competenties u nog (verder) zou kunnen ontwikkelen. Dat kunnen dus zowel didactische competenties zijn als competenties op het gebied van de palliatieve zorg. Onder een competentie verstaan we een geïntegreerd cluster van kennis, vaardigheden en attitudes. In dit document vindt u ze als zodanig geïntegreerd beschreven. In de praktijk laat men door middel van entrustable professional activities (EPA's) de betreffende competenties daadwerkelijk zien.

Vereiste basale didactische competenties voor elke docent

Deze competenties vormen de basis voor elke docent.

- Weet de ervaringen uit de praktijk te verbinden aan de benodigde kennis, houding en vaardigheden van het onderwijs.
- Zorgt voor werkvormen die passen bij de leerdoelen, de beoogde doelgroep, de verschillende leerstijlen van studenten of cursisten en de context van de leeractiviteit.
- Houdt rekening met individuele verschillen tussen cursisten (zoals niveau, leerstijl of werkveld).
- Is in staat te inspireren, enthousiasmeren en kan omgaan met vragen en groepsdynamiek.
- Beschikt over kennis en basis vaardigheden om leeractiviteiten uit te voeren (zoals o.a. het beheersen van online lesgeven en e-learning).
- Kent de eigen kwaliteiten en beperkingen en die van de directe collega docent-zorgverleners in deskundigheid en vaardigheid ten aanzien van palliatieve zorg. Op basis hiervan kan de docent een didactisch deskundige en/of docent deskundige in de palliatieve zorg inschakelen.
- Houdt diens deskundigheid en vaardigheid up to date en is in staat deze over te brengen.

Aanvullende competenties voor de didactisch deskundige

- Is in staat om, in afstemming met het onderwijs team, leerarrangementen te ontwerpen vanuit het beroepsprofiel van de (toekomstige) beroepsbeoefenaar in een daartoe passende leeromgeving. Het Onderwijsraamwerk Palliatieve Zorg 2.0⁴ vormt daartoe de basis.
- Stelt het ontwikkelde onderwijsprogramma regelmatig bij op basis van relevantie.
- Faciliteert de beschikbaarheid van het onderwijsprogramma op verschillende en nieuwe manieren, zoals blended learning of afstandsleren.
- Geeft onderwijs volgens de richtlijnen en kaders van de betreffende instelling en/of eigen beroepsgroep.
- Zorgt voor evaluatie van de:
 - o uitvoering van het onderwijsprogramma;
 - o effectiviteit van de ingezette activiteiten;
 - o begeleidingsvormen met de direct betrokkenen.
- Kan verbeterpunten uit de evaluaties implementeren.
- Heeft kennis over verschillende toets methodologieën en kan deze toepassen.
- Kan interprofessioneel samenwerken, waardoor de studenten optimaal begeleid worden bij praktijkopdrachten.
- Is in staat kennis over te dragen via het "train de trainer concept".

De student heeft de opdracht om een casus te presenteren aan de hand van het zogenaamd palliatief redeneren model in het multidisciplinair overleg. De docent van de opleiding en het team op de werkvloer en de student maken samen afspraken over wat nodig is om dit tot een succes te maken.

Aanvullende competenties voor de palliatieve zorg deskundige

- Beschikt over de beschreven didactische vaardigheden voor elke docent.
- Is werkzaam in de directe zorg voor de palliatieve patiënten.
- Is vaardig en inhoudelijk deskundig gebaseerd op het Kwaliteitskader Palliatieve Zorg (2017), zie ook figuur 2.
- Heeft aantoonbare actuele ervaring en vaardigheden op het gebied van palliatieve zorg. Hiermee kan de docent voldoen aan de multidimensionale uitgangsprincipes van onderwijs in palliatieve zorg. Ook onderschrijft de docent het belang van interprofessioneel samenwerken in teamverband (eerste, tweede en derde lijn en transmuraal).
- Heeft kennis van het betreffende Onderwijsraamwerk Palliatieve Zorg 2.0⁴ van de doelgroep van studenten.

Kwaliteitskader Palliatieve Zorg 2017

DOMEIN 1: kernwaarden en principes

DOMEIN 2: structuur en proces

DOMEIN 3: fysieke dimensie

DOMEIN 4: psychische dimensie

DOMEIN 5: sociale dimensie

DOMEIN 6: spirituele dimensie

DOMEIN 7: stervensfase

DOMEIN 8: verlies en rouw

DOMEIN 9: cultuur

DOMEIN 10: ethisch en juridisch

Figuur 2

Aanvullende competenties voor de deskundige van een specifiek gebied in de palliatieve zorg

- Beschikt idealiter over de beschreven didactische competenties voor elke docent en de aanvullende competenties voor de palliatieve zorg deskundige.
- Brengt een duidelijk omschreven inhoudelijke vaardigheid of deskundigheid in, die niet of onvoldoende voorhanden is bij de deskundige in palliatieve zorg of de didactische deskundige.
- Heeft aantoonbare actuele ervaring en vaardigheden op het betreffende specifieke gebied en onderschrijft het belang van interprofessioneel samenwerken.
- Is in staat kennis over te dragen via het "train de trainer concept".
- Reikt op basis van ervaring en deskundigheid oplossingsrichtingen aan voor de vraagstukken van collega docenten en/of studenten.

⁴ <https://www.o2pz.nl/actueel/publicaties/1761450.aspx?t=Onderwijsraamwerk-palliatieve-zorg-20>

Tot slot

Samenvattend: U als docent bent een belangrijke teamspeler om een bijdrage te leveren aan het onderwijs over palliatieve zorg. Met dit docentenprofiel kan de komende jaren het onderwijs op het gebied van palliatieve zorg naar een hoger plan getild worden. U bent van harte uitgenodigd als docent om een belangrijke bijdrage te leveren aan het onderwijs over palliatieve zorg. Het programma Scholing Palliatieve Zorg biedt u een competentiescan aan waarmee u inzicht krijgt in uw eigen competenties (deze docentencompetentiescan volgt medio 2023). Als het nodig blijkt, kunt u via het programma Scholing Palliatieve Zorg specifiek onderwijs volgen.

[Naar de docenten-competentiescan >>](#)

[Onderwijsraamwerk 2.0 O²PZ >>](#)

[programma Scholing Palliatieve Zorg >>](#)

[Inschrijven nieuwsbrief >>](#)

Projectgroep

- Arlette Bakker, Projectlid en Opleider en Opleidingscoördinator palliatieve zorg Amsterdam UMC
- Christel Holwerda-Sluis, Programmacoördinator programma Scholing Palliatieve Zorg
- Johan Joosse, Programmaleider programma Scholing Palliatieve Zorg tot 1 februari 2023
- Judith Hetem, Programmaleider programma Scholing Palliatieve Zorg vanaf 1 februari 2023
- Marjolein van Meggelen, Projectleider en Studieleider post-hbo palliatieve zorg Hogeschool Utrecht

Consultatiegroep

- Jojanneke van Staveren, Onderwijsadviseur palliatieve zorg, VUmc Academie en Projectleider O²PZ, Amsterdam UMC, locatie VUmc
- Josefien de Bruin, Projectleider Ontwikkeling en uitrollen van een landelijke uniforme basisscholing palliatieve zorg bij ongeneeslijke kanker binnen het programma Scholing Palliatieve Zorg
- Marieke van den Brand, Programma adviseur O²PZ, internist ouderengeneeskunde, consulent palliatieve zorg, Radboudumc
- Marijke Dericks, Programmamanager O²PZ, Amsterdam UMC, locatie VUmc
- Philo Logister, Projectleider Professionalisering van docenten binnen het programma Scholing Palliatieve Zorg

Adviesraad

- An Reyners, Voorzitter Landelijk Overleg Consortia Palliatieve Zorg (LOCo) en internist-oncoloog, hoogleraar palliatieve geneeskunde, UMC Groningen
- Anja Guldemond, Voorzitter V&VN palliatieve zorg en verpleegkundig specialist MANP AGZ Care4homecare en eigenaar van Prakijkanjaguldemond
- Kris Vissers, Voorzitter Landelijke EPZ en anesthesioloog-pijnspecialist, hoogleraar pijn en palliatieve geneeskunde, Radboudumc
- Lia van Zuylen, Hoogleraar klinische palliatieve zorg, Amsterdam UMC/Cancer Center Amsterdam
- Marijke Dericks, Programmamanager O²PZ, Amsterdam UMC, locatie VUmc
- Monique Steegers, Hoogleraar pijngeneeskunde en palliatieve geneeskunde, Amsterdam UMC
- Sander de Hosson, Longarts, Wilhelmina Ziekenhuis Assen en Initiatiefnemer Carend
- Yvette van der Linden, Voorzitter werkgroep onderwijs landelijke Expertisecentra Palliatieve Zorg (EPZ) en radiotherapeut-oncoloog, hoogleraar palliatieve geneeskunde, LUMC

Bronnenlijst

- Wie is voor jouw onderwijs de ideale docent in palliatieve zorg? O²PZ (2021)
- Kwaliteitskader Palliatieve Zorg Nederland, IKNL en Palliactief (2017)
- Onderwijsraamwerk Palliatieve Zorg 2.0, O²PZ (2020)

Bijlage 1

Leden Kwaliteitswerkgroep O²PZ van versie 1.0

- Annemie Courtens - Coördinator expertisecentrum palliatieve zorg, Maastricht UMC+
- Annemieke Kuin - Lecturer-practitioner Humanistisch geestelijke verzorging, Universiteit voor Humanistiek en Humanistisch geestelijk verzorger, Dijklander Ziekenhuis
- Ilse Brummelhuis - Senior projectadviseur palliatieve zorg, PZNL
- Jojanneke van Staveren, Onderwijsadviseur palliatieve zorg, VUmc Academie en Projectleider O²PZ, Amsterdam UMC, locatie VUmc
- Manon Boddaert - Arts palliatieve geneeskunde, LUMC en Medisch Adviseur IKNL/PZNL
- Marian Adriaansen - Lector, Hogeschool Arnhem en Nijmegen
- Marianne Dees - Huisarts, KNMG-SCEN-lecturer, KNMG en lid Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg
- Marianne Gardien - Beleidsadviseur bedrijfstak ZWS, MBO Raad
- Marieke van den Brand - Programma adviseur O²PZ, internist ouderengeneeskunde, consultant palliatieve zorg, EPZ Radboud UMC
- Marjolein Verkammen - Programma coördinator Leren en Praktijk/Projectmanager Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland, PZNL
- Meralda Slager - Kwartiermaker CoE Gezondheid Zorg en Welzijn, Avans Hogeschool en Bestuurslid Borstkanker Vereniging Nederland
- Peter Steltman - Manager verpleegkundige vervolgoopleidingen, Amstel Academie, Amsterdam UMC, locatie VUmc